

28.10.2012

Kulttuurin talous suurissa kaupungeissa viimeisen pääosin vuotta 2009 koskeneen laman aikana

Muistio esittelee uuteen toimialaluokitukseen (tol-2008) pohjautuvan alueellisen kulttuurisatelliitin tuottamia tietoja suurissa kaupungeissa vv. 2008-2009 kuitenkin etupäässä v. 2009.

Kulttuurisilla toimialoilla on merkittävä rooli Suomen isojen kaupunkien alueella toimivasta kokonaistaloudesta. Kulttuuri on läpi Suomen hyvin työvaltaista toimintaa ja sen työllisyysosuudet ovatkin kaikissa isoissa kaupungeissa selvästi suuremmat kuin arvonlisäysosuudet.

E erityisesti Helsingissä, jonne maamme kulttuurin talous on voimakkaasti keskittynyt, kulttuuriset alat vastaavat kymmenesosasta kaikista työllisistä. Mutta myös Tampereella ja Turussa kulttuurisen työllisyyden rooli on tärkeä reilusti yli 5 % koko työllisyydestä on kulttuurialoilla niissä. Taulussa 1 on esitetty myös kulttuurialojen tuotos- ja arvonlisäysosuuksien suhde. Jos suhde on yli 1,0:n merkitsee se karkeasti ilmaisten sitä, että kulttuurisilla aloilla on suhteellisesti ottaen paljon tuotannollisia ja toiminnallisia yhteyksiä muihin toimialoihin. Asiantilaa voi pitää joko negatiivisena tai positiivisena näkökulmasta riippuen. Yleensä asia koetaan myönteisenä koska silloin ne eivät ole niin erillään kunkin alueen muusta yhteiskunnasta ja taloudesta.

	arvonlisäys	työlliset	tuotos	tuotos/arvonlisä
Espoo	4,2	4,8	2,7	0,6
Helsinki	6,4	9,9	7,1	1,1
Vantaa	4,4	4,8	5,5	1,3
Jyväskylä	3,2	4,9	3,1	1,0
Lahti	2,4	4,4	2,6	1,1
Oulu	2,2	3,7	1,6	0,8
Tampere	3,9	5,8	3,8	1,0
Turku	3,7	5,8	3,7	1,0
Suomi	3,2	4,3	3,1	1,0

Lama kohteli tasaisesti isojen kaupunkien kulttuuria

Viimeinen lama tai oikeastaan laman huippuvuosi 2009 kohteli Suomen suurimpien kaupunkien kulttuurin taloutta suurin piirtein samoin kuin maassa keskimäärin. Samoin kulttuurinen talous selvisi lamasta jopa pikkuriikkisen muuta taloutta paremmin. Ero on kuitenkin sen verran pieni, että voi mennä jopa laskentatekniikan nimiin. Joka tapauksessa voi sanoa että kulttuurin talous osoitti suhdannekestävyytensä laman oloissa isoissa kaupungeissa.

Tämä käy ilmi taulusta 2 jossa on esitetty osuuksien muutos vuosien 2008 ja 2009 välillä. Toki on muistettava, että lama alkoi hieman eri aikaan eri aloilla ja myös eri paikkakunnilla. Kokonaisuudessaan voidaan vuotta 2009 pitää kuitenkin selvänä lamavuotena.

28.10.2012

Kulttuurialojen %-osuuden muutos 2008-2009				
kaupunkien kokonaistaloudesta			tuotos/	
	arvonlisäys	työlliset	tuotos	arvonlisäys
Espoo	1,08	0,08	0,27	-0,13
Helsinki	-0,33	0,09	-0,66	-0,04
Vantaa	-0,14	0,14	0,73	0,20
Jyväskylä	0,05	0,38	0,25	0,07
Lahti	-0,65	-0,07	-0,38	0,11
Oulu	0,10	0,36	0,11	0,01
Tampere	0,20	0,22	0,34	0,04
Turku	-0,25	-0,06	-0,31	-0,01
Suomi	-0,01	-0,06	-0,03	-0,01

Ainoa isompi positiivinen muutos osuuksissa ilmeni Jyväskylässä ja Oulussa, joissa molemmissa kulttuurin työllisyysosuus kasvoi 0,4 %. Arvonlisäysosuus laski eniten Lahdessa ja Helsingissä. Arvonlisäysosuus kasvoi eniten Espoossa eli runsaan prosentin.

Kulttuurialojen työlliset henkeä 2008 ja 2009				
	2008	2009	muutos	%-muutos
Espoo	5855	5761	-94	-1,6
Helsinki	40414	38806	-1609	-4,0
Vantaa	5068	5030	-38	-0,7
Jyväskylä	2771	2959	188	6,8
Lahti	2296	2231	-65	-2,8
Oulu	2560	2644	84	3,3
Tampere	6830	7001	172	2,5
Turku	5921	5584	-337	-5,7

Taulussa 3 on esitetty kulttuurialojen työllisten määrä henkilöinä mitattuna. Absoluuttisella tasolla eniten kulttuurin työllisten määrä laski Helsingissä ja Turussa. Sen sijaan on todettava että kolmessa kaupungissa työllisyys jopa kasvoi lamavuonna eniten Jyväskylässä ja Tampereella mutta hivenen myös Oulussa.

Painamisen rooli

Erilaisten painotuotteiden valmistaminen on perinteisesti luettu kulttuurialojen piiriin. Painaminen toimintana sinänsä ei ole yhtään sen kulttuurisempaa kuin mikään muu teollinen toiminta. Syyt sen pitämiseen silti kulttuurialojen sisällä liittyvätkin enemmän tilastollisten aikasarjojen jatkuvuuden ylläpitämiseen ja paperisen kulttuurin historialliseen perinteeseen kuin sisällöllisiin asioihin. Taloudellisessa mielessä painamisen kohdalla on pidetty kiinni ns. kulttuurin koko arvoketjun mukaan lukemisesta mukaan. Ongelma on vain siinä, että muiden kulttuuristen lopputuotteiden kohdalla arvoketju yleensä katkaistaan ja mukaan otetaan vain joko ketjun ensimmäinen tai viimeinen vaihe. Taulussa 4 on esitetty kuitenkin painoalojen osuus kahden indikaattorin osalta. Siitä havaitaan että erityisesti Jyväskylässä, Vantaalla ja Turussa painoalojen merkitys on aika suuri. Tampere on kiinnostava siksi, että painoalojen arvonlisäysosuus on siellä merkittävä mutta työllisyysosuus taas huomattavasti vaatimattomampi.

28.10.2012

Painamisalojen %-osuus kulttuurin taloudesta 2009		
	arvonlisäys	työlliset
Jyväskylä	28,1	24,2
Vantaa	23,0	23,8
Tampere	22,3	13,0
Lahti	19,5	10,5
Turku	17,4	18,3
Oulu	8,9	8,3
Helsinki	5,5	5,6
Espoo	3,0	5,5

Kärkitoimialat työllisten määrässä

Suuria kaupunkeja voidaan myös verrata sen mukaan millä toimialalla niissä on eniten työllisiä. Tässä vertailussa (taulu 5) olen käyttänyt uuden toimialaluokituksen 5-numerotason toimialaluokkia, joilla kulttuurisatelliitin peruslaskenta on tehty.

Kärkitoimialat isoissa kaupungeissa 2009			
mitattuna työllisten määrällä			
	ykkönen	kakkonen	kolmonen
Espoo	Rahapeliteoiminta	Ulkomainonta	Arkkitehtipalvelut
Helsinki	Mainostoimistot	Esittävät taiteet	Televisiotoiminta
Vantaa	Muu painaminen	Rahapeliteoiminta	Painotuotteiden tukkukauppa
Jyväskylä	Muu painaminen	Sanomaleht. kustant.	Esittävät taiteet
Lahti	Esittävät taiteet	Mainostoimistot	Muu painaminen
Oulu	Sanomaleht. kust.	Esittävät taiteet	Arkkitehtipalvelut
Tampere	Esittävät taiteet	Muu painaminen	Tv-toiminta
Turku	Muu painaminen	Sanomaleht. kustant.	Esittävät taiteet

Esittävät taiteet saa tässä tarkastelussa eniten mitalisijoja. Vain Espoossa ja Vantaalla esittävät taiteet eivät mahdu kärkisijoille. Espoossa ala mahtuu toki kymmenen isoimman alan joukkoon mutta Vantaalla ala jää hieman heikommalle sijalle.

Muu painaminen sijoittuu mitaleille viidessä kaupungissa ja sanomalehtien kustantaminen kolmessa. Muut toimialat sijoittuvat kärkeen yhdellä tai kahdella toimialalla.

Jos ulotetaan kärjen tarkastelu kärkikymmenikköön, esiin nousee kiinnostava ala, arkkitehtipalvelujen tarjoaminen. Kaikissa muissa isoissa kaupungeissa Vantaata lukuun ottamatta arkkitehtipalvelut sijoittuvat kymmenikköön. Toinen vastaava ala on kirjastopalvelut. Vain Helsingissä kirjastot eivät kuulu kärkikymmenikköön.

Toimialojen keskittyminen

Voidaan tutkia myös sitä, miten keskittyneet kaupungit ovat joihinkin toimialoihin. Mitä pienempi kärkitoimialojen osuus sitä monipuolisempi on kaupungin kulttuurin talous. Taulukossa on laskettu tätä hajautuneisuutta kolmella eri mittarilla. Jos käytetään toimialojen kärkikymmenikköä eivät erot isojen kaupunkien välillä ole kovin suuret. Keskittynein tilanne on Oulussa. Kolmen suurimman toimialan osuuden vertailussa Vantaa ja Jyväskylä sijoittuvat kärkeen. Jos vertaillaan vain kunkin kaupungin merkittävintä kulttuuritoimialaa ainoastaan Jyväskylässä suurimman osuus nousee yli viidesosan. Yleisesti voi sanoa että Helsingillä on tasapainoisin kulttuurin ta-

28.10.2012

louden rakenne toimialojen keskittyneisyysvertailussa. Erot eivät kuitenkaan ole mahdollottoman suuria. taulu 6

Isoimpien toimialojen %-osuus isojen kaupunkien kaikkien kulttuurialojen työllisistä 2009			
	10 isointa	3 isointa	suurin
Oulu	70,1	36,7	14,9
Turku	69,2	39,3	18,0
Vantaa	68,6	40,6	16,7
Jyväskylä	67,9	40,4	21,1
Espoo	65,9	32,9	19,8
Helsinki	62,3	28,6	10,7
Lahti	59,9	27,7	13,2
Tampere	58,6	29,1	12,1

Helsingin erikoistarkastelu

Taulussa 7 on esitetty kymmenen eniten työllistävää kulttuurista toimialaa Helsingissä ja niiden suhteellinen osuus koko maasta. Helsingin ison koon suuri rooli näkyy tässäkin tarkastelussa. Kuudella kärkitoimialalla Helsingin osuus oli yli puolet koko Suomen kunkin alan työvoimasta ja lisäksi kahdella alalla yli 40 %. Vain kahdella alalla osuus jäi pienemmäksi. Eli jos on iso kulttuurin ala Helsingissä, silloin myös Helsingin rooli on todella dominoida koko maassa ko. alalla.

10 eniten työllistävää kulttuurialaa 2009		
Helsingissä 2009, henkeä	abs. henkeä	%-osuus koko maasta
Mainostoimistot	4144	53,4
Esittävät taiteet	3554	40,5
Televisiotoiminta	3409	86,3
Aikakauslehtien kustantaminen	3089	84,7
Sanomalehtien kustantaminen	2031	26,4
Arkkitehtipalvelut	2003	42,3
Elokuvien tv-ohjelmien tuotanto	1750	59,3
Muu painaminen	1695	17,0
Kirjojen kustantaminen	1465	71,2
Radiotoiminta	1048	67,0